

● Iranian Studies

(Journal of the International Society for Iranian Studies)

● Editor : Homa Katauzian, University of Oxford, UK

● Assistant Editor :

Dominic Brookshow

Hossein Shahidi

● Routledge Publication

● Volume 41, Number 2, April 2008

نشریه مطالعات ایرانی در شمارهٔ چهل و یکم (اپریل ۲۰۰۸) خود، طبق عادت مؤلف، هفت مقاله و هشت بررسی کتاب را دربر می‌گیرد. با هم نگاهی به خلاصه مقالات این شماره می‌اندازیم:

۱. بررسی کیفی تحصیلات عالی در ایران: یک بررسی تاریخی

نویسندگان: مقصود فراستخواه، محمد قاضی و عباس بازرگان

این مقاله از طریق بررسی مذارک تاریخی و با رهیافتی نقادانه سعی دارد تا به ارزیابی سطح کیفی فعالیت‌هایی که در طی صد سال گذشته در سطح دبیرستانها و دانشگاه‌های ایران روی داده پیردازد و با کمک آن، به این پرسش پاسخ دهد که چرا دانشگاه‌های ایرانی و مؤسسات آموزش عالی نتوانستند در طی این سال‌ها به یک استقلال درونی و ساختار مؤثر و مستقلی دست پیدا کنند. و در صورت رسیدن به چنین جایگاهی با چه منازعاتی روبرو خواهند بود.

۲. ایران و آمریکا: اختلافات حل شدنی؟

نویسنده: Gawdat Bahgat

این مقاله، تلاش تهران برای ارتباط با گروه‌های مبارز در عراق، حزب‌الله لبنان و

حماس و فلسطین را تحلیل می‌کند و به بررسی حوادث چند سال اخیر در عراق بعد از مرگ صدام حسین، اتفاقات روی داده در لبنان و رهبری سید نصرالله و حمایت ایران از او و گروه حماس در فلسطین می‌پردازد و موضع آمریکا و اسرائیل را نیز در این موارد تجزیه و تحلیل می‌کند. و بیان می‌کند که ایران در جستجوی امنیت و آرامش در عراق و برگزاری انتخابات قوی دولتی در بغداد است. حزب الله لبنان نیز سعی دارد تا با پشتیبانی ایران، شرایط اجتماعی و اقتصادی خود را بهبود بخشد و در پایان نویسنده به این نتیجه می‌رسد که اگرچه آمریکا و ایران علایق متفاوتی در منطقه دارند اما آنها ضرورتاً و بالذات از یکدیگر مجزا و در تقابل با هم نیستند.

۳. آقا نجفی، حاج آقا نورالله و ظهور اسلام‌گرایی در اصفهان ۱۸۸۹ - ۱۹۰۸

نویسنده: Vanessa Martin

به موازات شکوفا شدن اندیشه‌های سکولار در میان مردم و شکل‌گیری آن در زمان انقلاب مشروطه، حرکتی بر پایه شریعت شکل گرفت که در جستجوی اسلام‌گرایی مدرن بود. این مقاله به بررسی شکل‌گیری آن حرکت در اصفهان می‌پردازد و در گام نخست، تجارب دو برادر - با اختلاف سنی زیاد - آقانجفی اصفهانی و حاج آقا نورالله اصفهانی را مقایسه می‌کند و سپس به بررسی راهی که برادر جوانتر در آن پذیرای اندیشه‌های اسلام‌گرایانه‌ای که در خاورمیانه وجود داشت شد می‌پردازد.

و در ادامه، این مقاله، اجزای اندیشه‌های سیاسی آقا نورالله، که تحت تأثیر تجربه عملی او در بدعت نهادن مؤسساتی در اصفهان بود، را واکاوی می‌کند.

حاج آقا نورالله بر این باور است که مشروطه‌گرایی در اسلام به طور ضمنی وجود دارد و آن را به عنوان عاملی ثروت‌زا در میان مسلمانان نشان می‌دهد. او همچنین از بسیاری از ویژگی‌های اسلام‌گرایی اخیر همچون تشکیل سپاه قوی جانبداری می‌کند.

۴. سیاوش به مثابه الوهیت گیاهی

نویسنده: مریم نعمت طاووسی Maryam Nemat Tavousi

کثرت مریثه‌سرایی‌های سالیانه‌ای که به «سیاوش» اختصاص دارد نشان می‌دهد که «سیاوش» یکی از شخصیت‌های ویژه و منحصر به فرد شاهنامه است.

عناصر مراسمی که در باب سیاوش برگزار می‌شود با الوهیت گیاهی در بعضی از ادیان دیگر قابل مقایسه است.

یکی از ویژگی‌های خاص، چرخه زایش - مرگ - باز زایش الوهیت گیاهی است که در پروسه ویژه‌ای از حوادث رخ می‌دهد. در مقاله مذکور مؤلف تلاش می‌کند تا به بررسی داستان سیاوش در شاهنامه پردازد و آن را با پروسه زایش - مرگ - باز زایش در الوهیت گیاهی مرتبط کند.

در این مقاله پس از معرفی شاهنامه، زندگی سیاوش مورد بررسی قرار می‌گیرد: پس از مرگ ناجوانمردانه سیاوش، پسر او کیخسرو زاده می‌شود، کیخسرو تناسخ دوباره سیاوش در عالم زمینی است همچنان که پس از آشوبی که در عالم طبیعت رخ می‌دهد رب النوع طبیعت دوباره باز می‌گردد و صلح و آرامش را در زمین برقرار می‌کند. نویسنده در پایان مقاله در نتیجه‌گیری‌اش دست به مقایسه‌ی جالبی می‌زند و اسطوره حیات الوهیت گیاهی را با داستان سیاوش تطبیق می‌دهد:

اسطوره الوهیت گیاهی حماسه سیاوش و کیخسرو

عزیمت از زمین به زیرزمین سیاوش، ایران را به مقصد توران ترک می‌کند

اقامت موقت در زیرزمین سیاوش در توران می‌ماند

مرگ الوهیت گیاهی مرگ سیاوش

اضمحلال طبیعت خشکسالی در طی جنگ پایانی

بازگشت الوهیت گیاهی در بهار کیخسرو در بهار به ایران باز می‌گردد

باز زایش طبیعت پایان خشکسالی‌ها: پیروزی نهایی ایران بر توران

پس منطقی به نظر می‌رسد که داستان سیاوش و کیخسرو را ما در واقع، روایت دوباره داستان زایش - مرگ - باز زایش الوهیت گیاهی بدانیم.

۵. تعارف، شگرد نویسنده در نثر فارسی قرن بیستم

نویسنده: Agnes Nemeth

نویسنده، در این مقاله با بررسی نثر داستان‌نویسانی همچون صادق هدایت، بزرگ علوی، صادق چوبک و جلال آل‌احمد در پی آن است تا نشان دهد چگونه نویسندگان مذکور با استفاده از شگرد «تعارف» در پی القاء یک نوع شخصیت، منش و باور به مخاطب هستند که منجر به پیش‌داوری خواننده می‌شود. در طی مقاله، نویسنده به توصیف و تشریح انواع تعارف و باورهای مربوط به آن و سپس ذکر نمونه‌های آن در متون ادبی نویسندگان مورد بحث می‌پردازد.

CONTENTS

ARTICLES

- MAGHSOOD FARASATKHAH, MAHMOOD GHAZI AND ABBAS BAZARGAN. *Quality Challenge in Iran's Higher Education: A Historical Review* 115
- GAWDĀT BAHGAT *Iran and the United States: Reconcilable Differences?* 139
- VANESSA MARTIN *Aqa Najafi, Haj Aqa Nurullah, and the Emergence of Islamism in Isfahan 1889-1908* 155
- MARYAM NEMAT TAVOUSI *Siyāvoš as a Vegetation Deity* 173
- AGNES NÉMETH *Ta'ārof as a Writer's Tool in Twentieth Century Persian Literary Prose* 183
- JASAMIN ROSTAM-KOLAYI *From Evangelizing to Modernizing Iranians: The American Presbyterian Mission and its Iranian Students* 213
- TOM FENTON *The Day They Buried the Ayatollah* 241

REVIEWS

- BIANCA DEVOS *Muhsin Rūstā'ī, Tarikh-i Nakhustin Farbangistan-i Iran bih riwayat-i asnad hamrah ba vazbah-ba-yi musavvab va gumshudab-yi Farbangistan (1314-1320 sh.)* 247

MANOCHEHR DORRAJ	Mehdi Parvizi Amineh, <i>Towards the Control of Oil Resources in the Caspian Region</i>	250
MALINA DUNK	Azadeh Moaveni, <i>Lipstick Jihad: A Memoir of Growing Up Iranian in America and American in Iran</i>	251
FARIDOUN FARROKH	Ahmad Dehqan, intro. and trans. Paul Sprachman, <i>Journey to Heading 270 Degrees</i>	253
JOHN R. PERRY	Ernest S. Tucker, <i>Nadir Shah's Quest for Legitimacy in Post-Safavid Iran</i>	259
SORAYA TREMAYNE	Elton L. Daniel and Ali Akbar Mahdi, <i>Culture and Customs of Iran</i>	262
AZADEH KIAN-THIEBAUT	Frédéric Tellier, <i>L'heure de l'Iran</i>	265
ROBERT L. CANFIELD	Alessandro Monsutti, <i>War and Migration: Social Networks and Economic Strategies of the Hazaras of Afghanistan</i>	266

۱۲۵

Iranian Studies

Journal of the International Society for Iranian Studies

EDITOR

Homa Katouzian, *University of Oxford, UK*

ASSISTANT EDITORS

Dominic Brookshaw, *University of Manchester, UK*

Hossein Shahidi, *American University of Beirut, Lebanon*

BOOK REVIEW EDITORS

Roham Alvandi (History), *University of Oxford, UK*

Cyrus Shayegh (Social Science), *American University of Beirut, Lebanon*

Rivanne Sandler (Literature and Culture), *University of Toronto, Canada*

۶ از مسیحی کردن تا مدرن ساختن ایران:

میسون پرستیترین امریکایی^۱ و شاگردان ایرانی آن

نویسنده: یاسمین رستم کلایی

این مقاله، برنامه آموزشی پرستیترین امریکایی در ایران، از اوایل قرن نوزدهم تا ۱۹۴۰ را مورد بررسی قرار می دهد.

در حالی که اغلب متون در باب این موضوع، روابط دولت ایران - میسیونرها و مدارس پسرانه پرستیترینها در ایران را مورد بحث قرار می دهند، این مقاله سعی دارد تا نشانی از روابط مابین پرستیترینهای امریکایی، دولت ایران و دانش آموزان خانواده‌های ایرانی مدارس دخترانه را به دست دهد. پرستیترینهای امریکایی سعی می کنند تا با آموزش دختران و ارتقاء سطح آگاهی آنها در زندگی، قدمی در جهت مدرن کردن جامعه ایران بگذارند. چنانکه یکی از مبلغین مسیحی امریکایی، Jone Doolittle، می گوید: «باقی مدرسه‌ها نمی دانند ما چه ایده‌ای در سر می پروریم. آنها تنها مشغول آموزش و تدریس شاگردانشان هستند حال آنکه ما در تلاش ارتقاء سطح زندگی دختران - زنان آینده ایران - هستیم.»

مطالعه مدارس دخترانه تحت نظارت پرستیترینها در ایران - مدارس دختران بیتل و سپس نوریخش - و بررسی تاریخ شصت و شش ساله آن، علایق، راهکارها و ترفندهای مبلغین آن مدارس را آشکار می سازد، اصلاحات و ترفندهایی که از جانب ایرانیان نیز بر آنان تحمیل می شد. علی‌رغم ترویج مدرسی با شیوه‌های مدرن امریکایی و آموزش مسیحی، فارغ‌التحصیلان جوان مدارس بیتل / نوریخش ایران، یک ملی‌گرایی ایرانی و اسلامی را ترویج دادند که میسیون‌های مسیحی را به سوی ویژگی مهم ساختار ناسیونالیسم و مدرن‌گرایی ایرانیان سوق داد.

۷. روزی که آیت‌الله را بردند

نویسنده: Tom Fenton

پس از سقوط محمدرضا شاه در ۱۹۷۹، فنتون نخستین روزنامه‌نگار غربی بود که با آیت‌الله خمینی مصاحبه کرد. او دوباره پس از تسخیر لانه جاسوسی نیز به تهران آمد. فنتون در این مقاله به تشریح روزهای فوت آیت‌الله خمینی در ایران می پردازد.

در بخش دوم مطالعات ایرانی به معرفی و بررسی مختصر هشت کتاب زیر پرداخته می‌شود:

۱. تاریخ نخستین فرهنگستان ایرانی به روایت اسناد همراه با واژه‌های مصوب و گم‌شده فرهنگستان، محسن روستایی، نشر نی، ۱۳۸۵، ۶۳۱ ص.

به روایت Bianca Devos، که معرفی این کتاب را بر عهده دارد، کتاب از دو قسمت تشکیل می‌شود: در قسمت اول، محسن روستایی به بیان تاریخچه‌ای از فرهنگستان می‌پردازد (کتاب اول) و در قسمت دوم به بیان لغات و اصطلاحات رایج در زبان فارسی که مصوب فرهنگستان است پرداخته می‌شود (کتاب دوم).

۲. به سوی کنترل منابع نفتی در منطقه خزر، مهدی پرویز امینه، نیویورک، انتشارات سنت مارتین، ۱۹۹۹، ۲۸۵ ص.

دریای خزر، به دلیل دارا بودن منابع غنی انرژی، از موقعیت استراتژیک خاصی برخوردار است نویسنده سعی می‌کند در این کتاب به بررسی مواضع کشورهای مختلف بر سر این دریا و موقعیت جغرافیایی - سیاسی آن بپردازد.
معرفی این کتاب را منوچهر دُراج از دانشگاه تگزاس بر عهده داشته است.

3. Lipstick Jihad : A Memoir of Growing up Iranian in America and American in Iran. Azadeh Moaveni, New York, 2005, 249 pp.

به گفته Malina Dunk، آزاده معاونی که ایرانی و بزرگ‌شده امریکاست بعد از اتمام تحصیلاتش در دانشگاه کالیفرنیا تصمیم می‌گیرد به بررسی ایرانیان ساکن امریکا بپردازد. سپس او به تهران سفر می‌کند و تجربیات خود در تهران و یافته‌هایش را بیان می‌کند و وضعیت زندگی، عقاید و باورها و شرایط اجتماعی - سیاسی ایران را شرح می‌دهد.

۴. Journey to Heading 270 degrees، احمد دهقان، معرفی و ترجمه توسط پُل اسپرچمن (Paul Sprachman)، انتشارات مزدا، ۲۰۰۶، ۱۸۴ ص.

Journey to Heading 270 degrees، نام رمانی است از احمد دهقان که مضمونی جنگی دارد. فریدون فرخ، استاد دانشگاه تگزاس، در این قسمت به نقد و بررسی رمان احمد دهقان می‌پردازد.

5. Nadir Shah's Quest for Legitimacy in Post-Safavid Iran, University Florida, 2006, 150pp. of

John R. Perry، استاد دانشگاه شیکاگو، معرفی این کتاب را بر عهده دارد. او ضمن شرح و توصیف کتاب در اهمیت آن می‌گوید:

«این کتاب خلاء تاریخ مدرن ایران در خلال سال‌های ۱۷۳۴ - ۴۴ را پر می‌کند؛ سال‌هایی که ایران و ترکیه جو مذهبی و تأمل برانگیزی را برای دو-سه قرن از سر می‌گذراندند.»

در حقیقت این کتاب به بررسی روابط نادرشاه و اتومان^۱ در سال‌های مذکور می‌پردازد و سیاست‌های نادرشاه در قبال مذهب را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۶. فرهنگ و رسوم ایران (Culture and Customs of Iran)، ال. دانیل التون (L. Daniel, Elton) و علی اکبر مهدی، انتشارات گرین وود، ۲۰۰۶، ۲۳۱ ص.

همچنان که از عنوان کتاب پیداست، این کتاب به بررسی باورها، عقاید و آداب و رسوم مردم ایران می‌پردازد و البته وضعیت زنان ایران، خانواده، ادبیات ایران، موسیقی ایران، سینمای ایران نیز از دیگر مباحث مطروحه در کتاب است.

Soraya Tremayne، استاد دانشگاه اکسفورد، به معرفی و نقد کتاب پرداخته است.

7. *l'beure de l'Iran*, Frédéric Telleir, Paris Ellipses, 2005, 220pp.

معرفی این کتاب بر عهده Azadeh Kian-Theiébaud می‌باشد. او بیان می‌کند که نویسنده در این کتاب به بررسی مواضع سیاسی و باورهایش درباره ایران می‌پردازد.

8. *War and Migration : Social Networks and Economic Strategies of the Hazaras of Afghanistan*, Alessandro Monsutti, Routledge, 2005, 328pp.

آخرین کتاب مورد بررسی، با موضوع جنگ و مهاجرت، شبکه‌های اجتماعی و استراتژیهای اقتصادی در هزاره‌های افغانستان را مورد نقد و نظر قرار می‌دهد. Robert.L.Canfield، استاد دانشگاه واشنگتن، دیدگاه‌ها و مواضع کتاب را مورد بررسی قرار داده است.